

FAKULTET ZA SPECIJALNU EDUKACIJU I REHABILITACIJU
Medicinska fiziologija - predavanja

Izvori energije tokom kontrakcije mišića

Doc. dr Maja Milovanović

Energetski izvori za mišićnu kontrakciju

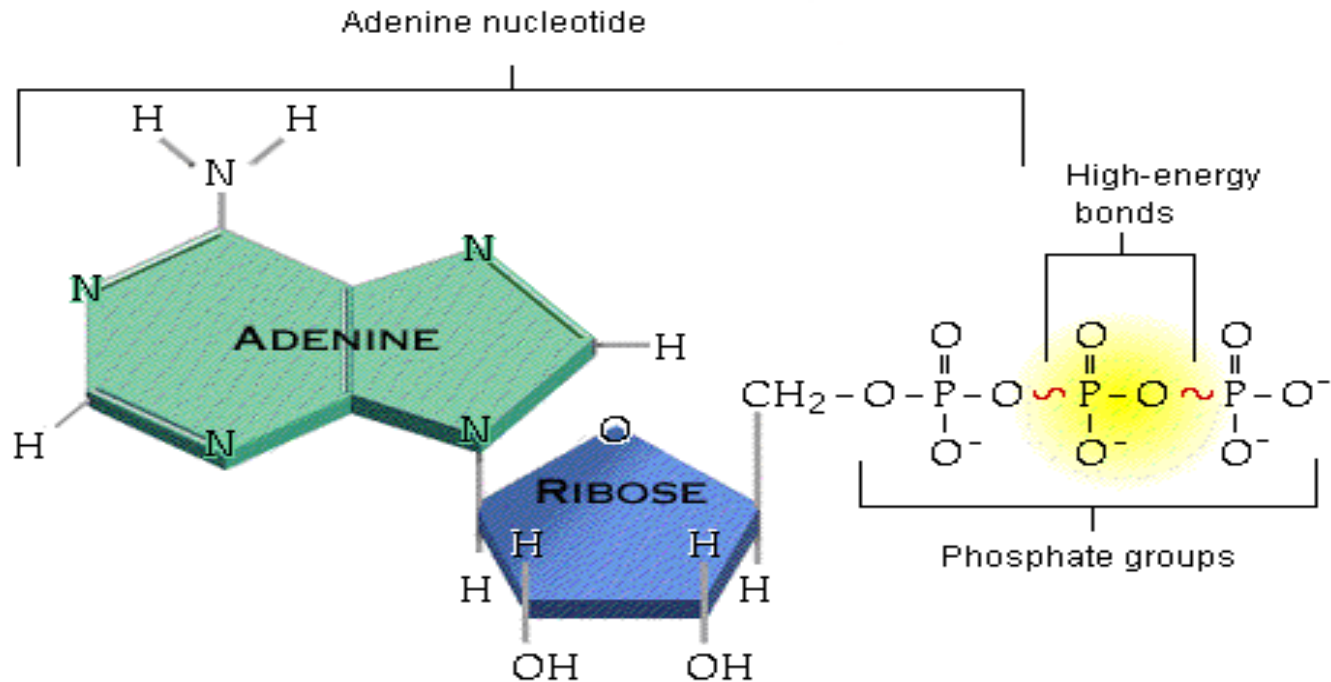
- Zavise od:
  - Intenziteta fizičke aktivnosti
  - Trajanja fizičke aktivnosti

Neposredni izvor energije za mišićnu kontrakciju je ATP

- **Količina ATP-a je dovoljna za svega par sekundi mišićne kontrakcije**
- Količina ATP koja se nalazi u mišićima, čak i kod sportista koji su dobro utrenirani, dovoljna je za održavanje maksimalne snage mišića samo tokom oko **3s**, što može biti dovoljno za 50 m sprinta. Zbog toga je neophodno, osim u prvih nekoliko sekundi, kontinuirano stvaranje novog ATP, čak i u toku kratkotrajne fizičke aktivnosti

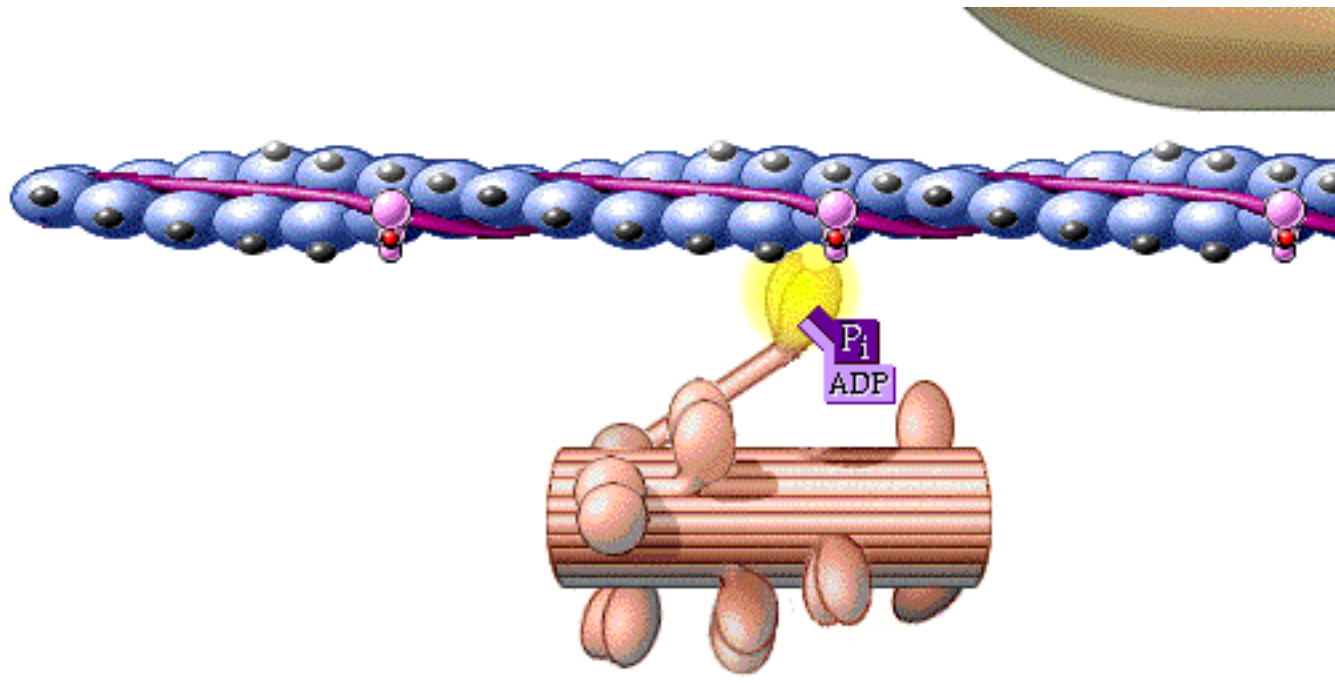
ATP - izvor energije

- ATP-molekul sadrži molekul adenina i dve fosforne veze bogate energijom
- Hidrolizom molekula ATP-a na ADP i neorganski fosfat oslobađa se energija

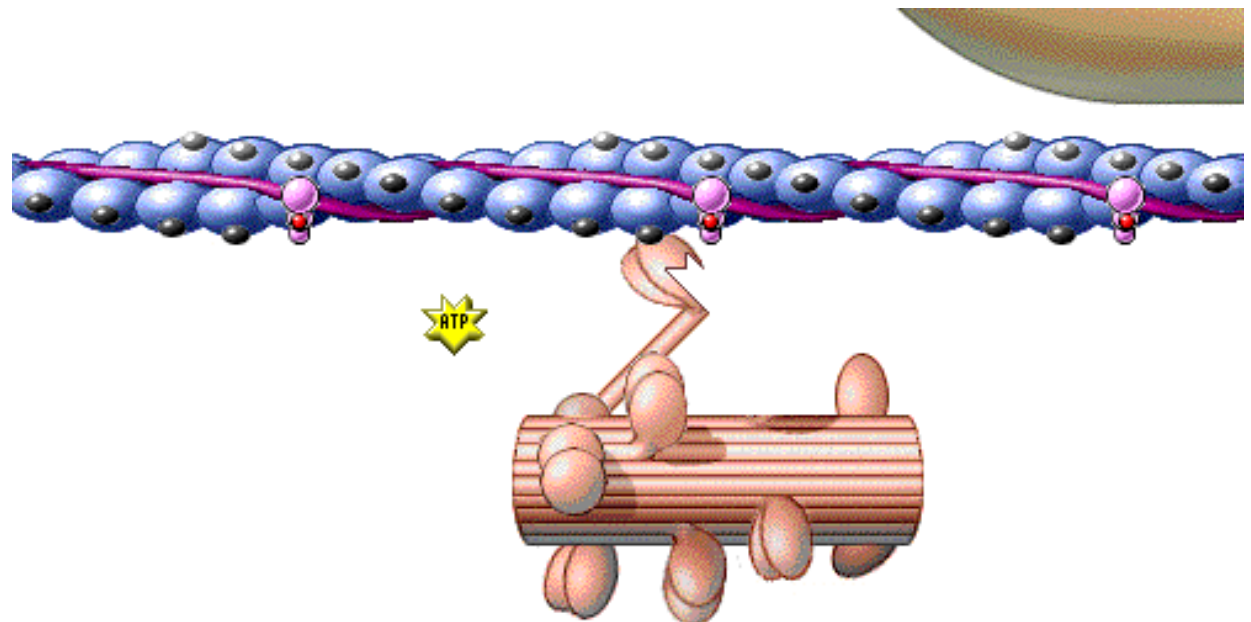
Uloga molekula ATP-a u mišićnoj ćeliji:

1. Oslobađanje energije za povijanje glavice miozina unazad što dovodi do povlačenja tankog miofilamenta preko debelog.

Uloga molekula ATP-a u mišićnoj ćeliji:

2. Ponovnom vezivanju molekula ATP-a za glavicu miozina, što dovodi do otpuštanja glavice sa veznog mesta na aktinu, njenog ispravljanja i vezivanja na susedno mesto na aktinu.

Uloga molekula ATP-a u mišićnoj ćeliji:

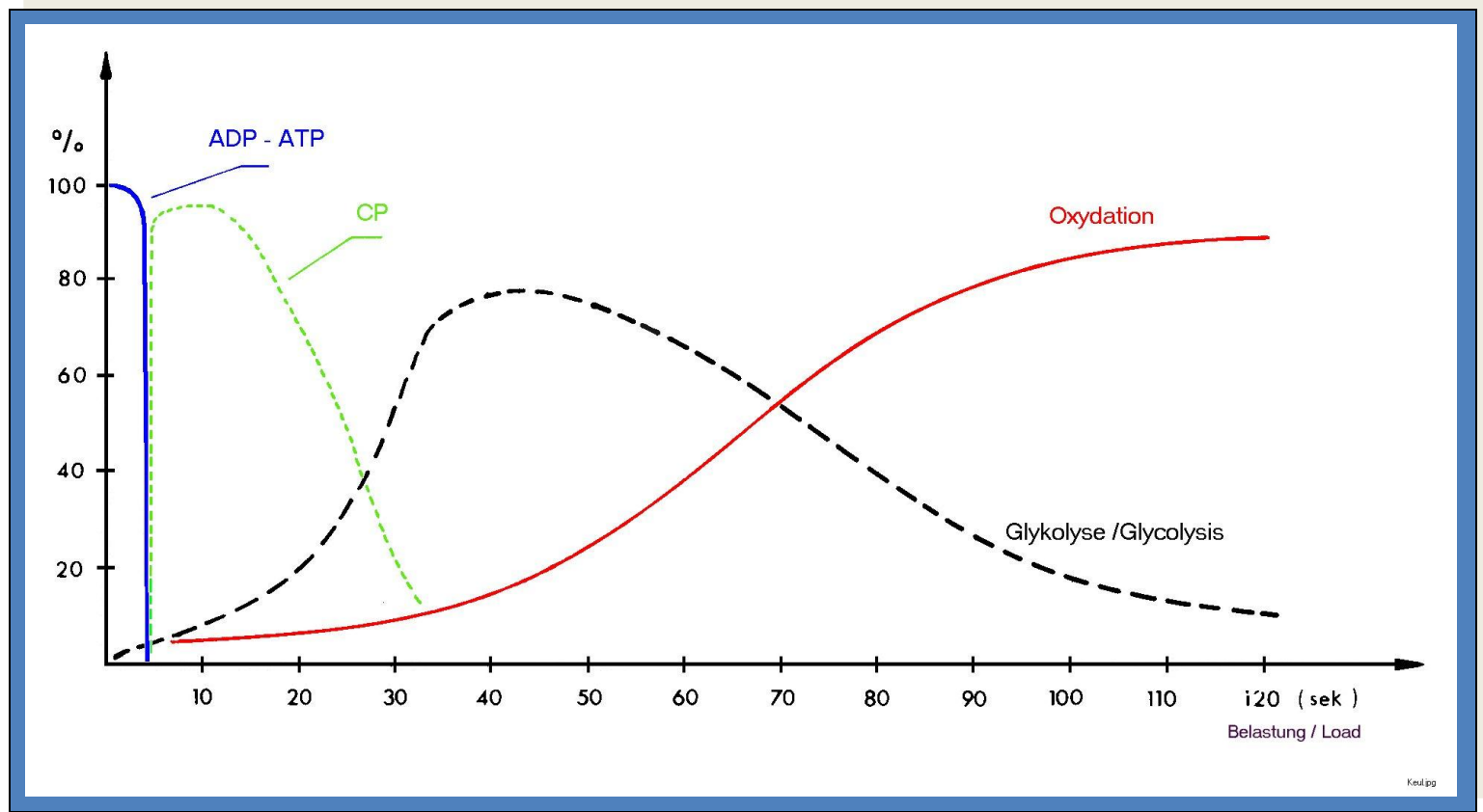
3. Oslobađanju energije za funkcionisanje Ca^{2+} - ATP-azne pumpe.

Dominantni energetske izvori za mišićnu kontrakciju u funkciji vremena

(1) *Kreatinfosfatni energetske sistem*

(2) *Anaerobna glikoliza - sistem glikogen-mlečna kiselina*

(3) *Aerobni sistem*

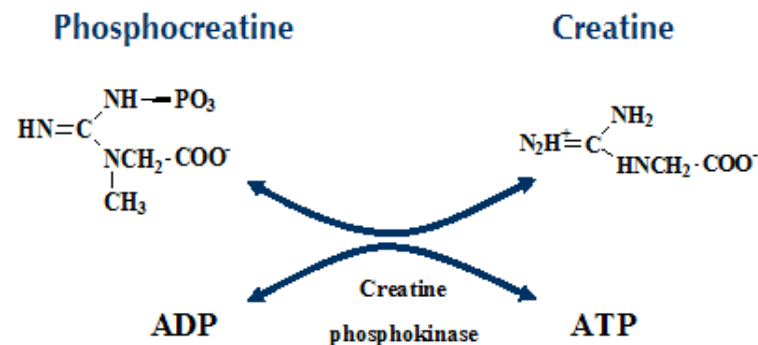
Izvori energije za mišićnu kontrakciju

- 1. ATP u citoplazmi (ne troši kiseonik)**
  - 2. Kreatin fosfat (ne troši kiseonik)**
  - 3. Anaerobno razlaganje glikoze – glikoliza;**
sistem glikogen-mlečna kiselina; glikolitički sistem
- 1. Aerobni proces**
    - aerobna glikoliza,
    - Krebsov ciklus ili ciklus limunske kiseline
    - oksidativna fosforilacija ili elektronski transportni lanac

Kreatin fosfat kao izvor energije za mišićnu kontrakciju

- Osnovna uloga: brza resinteza ATP-a, dok se ne uključe drugi mehanizmi produkcije ATP-a
- Količina 3-4 puta veća od količine ATP-a.

Phosphocreatine-ATP Interaction

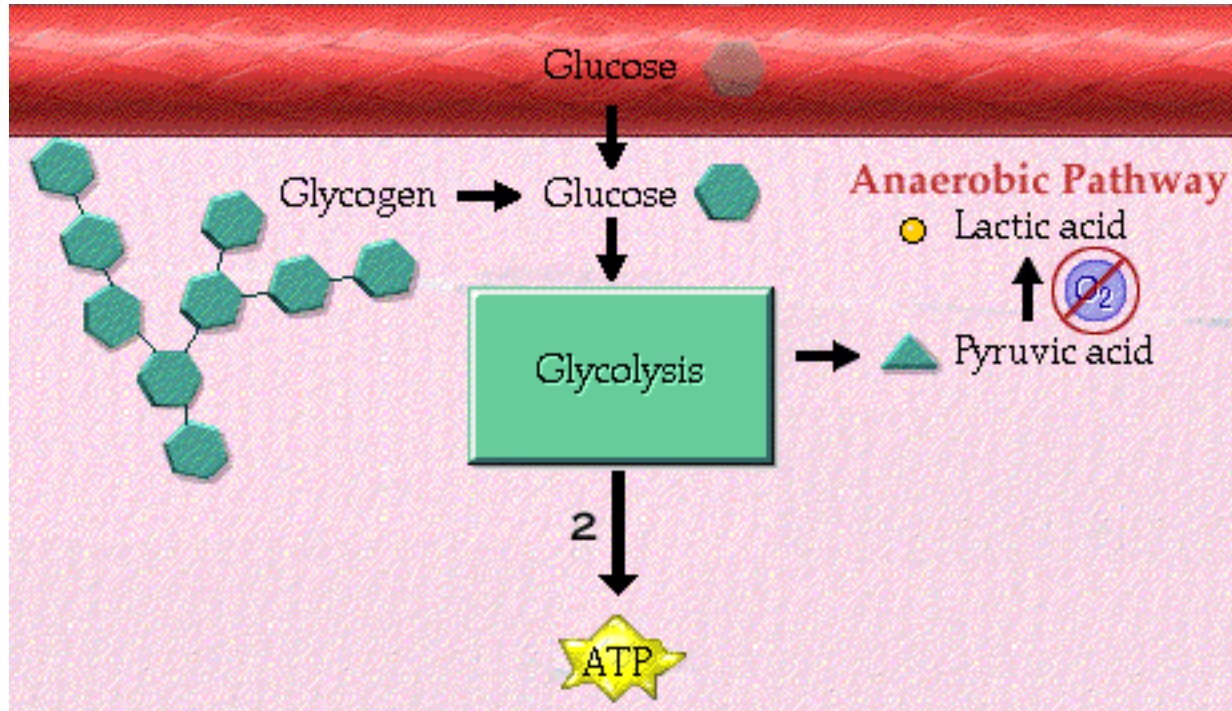
Kreatin fosfat

- Prenos energije sa kreatin fosfata na ATP se **odvija u deliću sekunde**, što znači da je sva energija koja je deponovana u mišiću u obliku kreatin fosfata trenutno upotrebljiva za mišićnu kontrakciju
- Kreatin fosfat i ATP koji se nalaze u ćeliji zajedno mogu omogućiti maksimalnu snagu mišićne kontrakcije tokom **8 do 10 s**
- Energija iz energetski bogatih fosfatnih jedinjenja se upotrebljava za kratkotrajno maksimalno ispoljavanje mišićne snage.

Anaerobno razlaganje glikoze - glikoliza (sistem glikogen-mlečna kiselina)

- Glikoza je glavni supstrat za sintezu ATP
- Izvori glikoze u mišićnoj ćeliji su:
  - Glikoza iz krvi (glikogen iz jetre)
  - Glikogen u mišićima

Glikoliza kao izvor energije za mišićnu kontrakciju

Neto efekat glikolize

1. 2 molekula ATP-a
2. 2 molekula piruvata
3. 2 molekula NADH

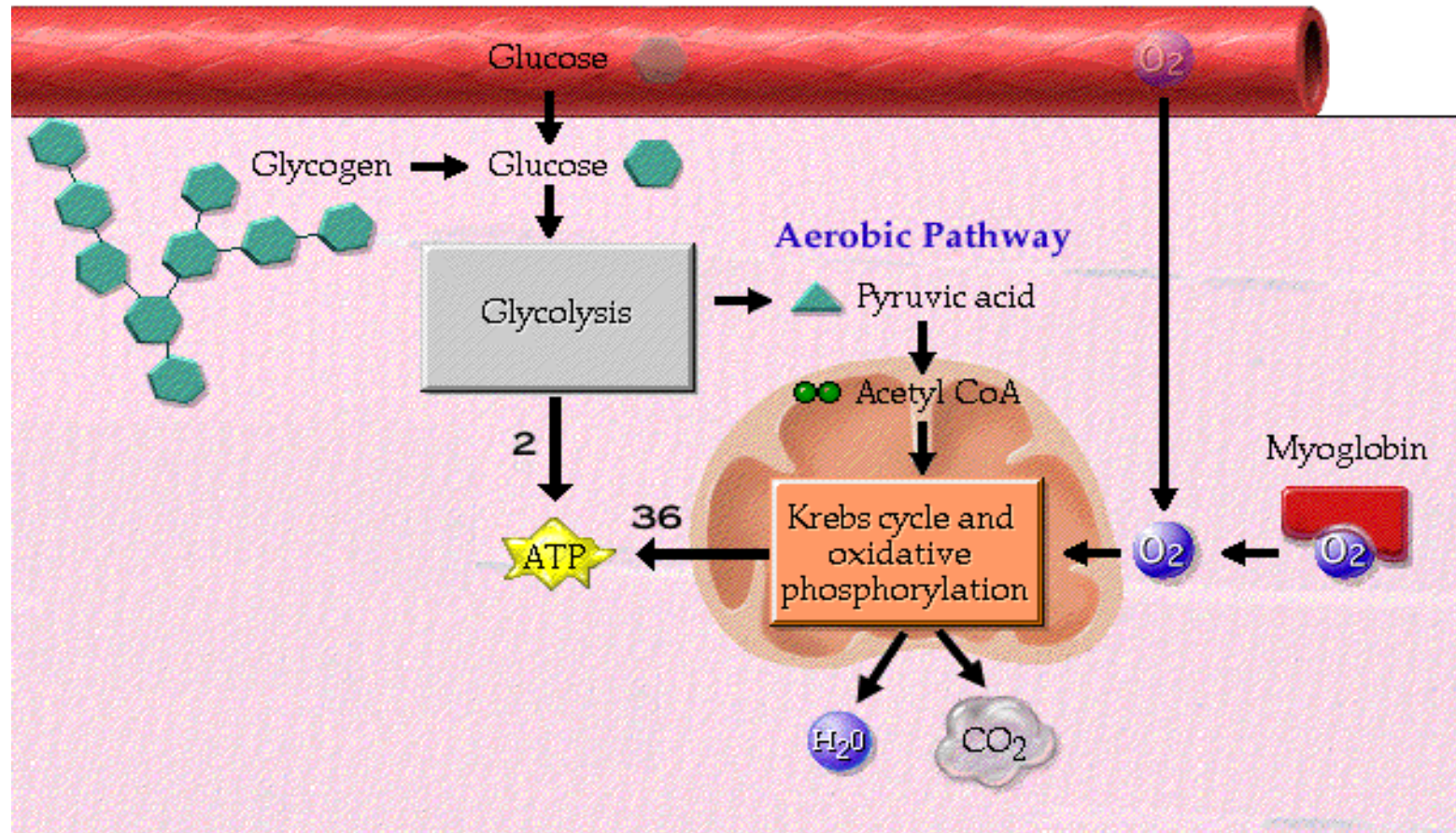
Sistem glikogen-mlečna kiselina

- Pod optimalnim uslovima, sistem glikogen-mlečna kiselina može da obezbedi energiju za još dodatnih **1,3 do 1,6 minuta** maksimalnog mišićnog rada.

Aerobni sistem

- Čine ga **proces oksidacije hranljivih supstrata u mitohondrijama**, a koji služe za stvaranje energije u ćeliji.
- **Glukoza, masne kiseline i aminokiseline** iz hrane, posle odgovarajuće obrade, reaguju sa kiseonikom da bi se oslobodila velika količina energije koja se koristi za prevođenje AMP i ADP u ATP.

Aerobni proces - Krebsov ciklus i oksidativna fosforilacija

Neto efekat Krebsovog ciklusa i oksidativne fosforilacije

1. 36 molekula ATP-a (2+34)
2. H_2O i CO_2

Energetski sistemi u odnosu na izdržljivost - vreme

1. Kreatin fosfat i ATP: **8 – 10 s**
2. Anaerobno razlaganje glukoze: **1,3 – 1,6 min**
3. Aerobni sistem: neograničeno - dok ima hranljivih supstrata

Anaerobni prag

- Potrebe za energijom prevazilaze raspoloživu količinu kiseonika i energija se stvara u anaerobnim uslovima:

anerobno → aerobno → anaerobno

Laktatni prag

- Nivo gde stvaranje laktata nadmašuje njegovu eliminaciju
- Laktatni prag odražava međuzavisnost aerobnog i anaerobnog energetskeg sistema, tj. **pomak ka anaerobnoj glikolizi pri kojoj dolazi do nagomilavanja mlečne kiseline**
- Laktatni prag je mera anaerobnog metabolizma - predstavlja sposobnost podnošenja opterećenja bez akumulacije laktata u krvi.

Kiseonički deficit

- Početkom fizičkog opterećenja povećava se potreba za O_2
- ali, protok krvi u mišićima i aerobni oksidacijski metabolizam zahtevaju vreme da se prilagode potrebama → **kiseonički deficit**

Depoi kiseonika u organizmu

- Telo normalno sadrži **2 litra deponovanog kiseonika** koji se može koristiti za aerobni metabolizam, čak i ako se ne udiše nova količina kiseonika.
- Ovaj kiseonik se nalazi u sledećim depoima:
  - 0,5 l je u vazduhu koji se nalazi u plućima,
  - 0,25 l je rastvoreno u telesnim tečnostima,
  - 1 l je vezan za hemoglobin u krvi i
  - 0,3 l je deponovano u samim mišićnim vlaknima vezano za mioglobin

Kiseonički dug

- **Energija koja se potroši kontrakcijom mišića je veća od energije koja se dobija aerobnim mehanizmom, što stvara kiseonički dug.**
- Kardiovaskularni i respiratorni sistem povećavaju aktivnost da bi obezbedili kiseonički dug.

Kiseonički dug

Dodatni kiseonik se upotrebljava za:

1. Obnavljanje rezervi ATP, kreatinin fosfata i glikogena
2. Uklanjanje laktata
3. Vraćanje pH na normalne vrednosti

Energetski sistem

Supstanca koja se koristi

Ograničenje za proizvodnju ATP

Primarna upotreba proizvedenog ATP-a

Anaerobni

1. Kreatinfosfat

Uskladišteni ATP
kreatin fosfat

Mišići skladište
veoma malo CP-a
i ATP-a

Aktivnosti visokog
intenziteta, veoma kratkog
trajanja; manje od 10 sekundi
do zamora

2. Razgradnja
glukoze

Glukoza i
glikogen

Akumuliranje
mlečne kiseline
izaziva brzi zamor

Aktivnosti visokog
intenziteta, kratkog trajanja;
od 1 do 3 minute do zamora

Aerobni

Masne kiseline,
glukoza i glikogen

Trošenje mišićnog
glikogena i šećera;
nedovoljno
dopremanje
kiseonika

Dugotrajne aktivnosti;
duže od 3 minuta do zamora

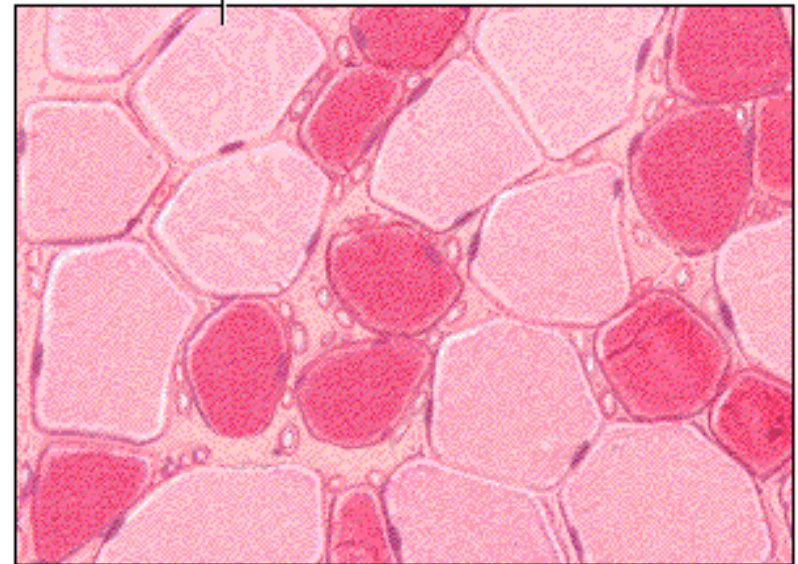
Podela mišićnih vlakana na spora i brza

- Brza i spora mišićna vlakna (odnos – genetski determinisan)
- **Brza mišićna vlakna (bela mišićna vlakna)**
  - 2-3x aktivniji enzimi koji su odgovorni za brzo oslobađanje energije (iz fosfagenog sistema i sistema glikogen-mlečna kiselina).
  - Brza vlakna imaju oko dva puta veći prečnik
- **Spora mišićna vlakna (crvena mišićna vlakna)**
  - Aktivniji su enzimi koji služe za aerobno oslobađanje energije.
  - Ova vlakna imaju više mitohondrija i mnogo više mioglobina (crvena).
  - Broj kapilara oko sporih mišićnih vlakana je mnogo veći nego oko brzih.

Brza mišićna vlakna

- Veća vlakna za veću snagu kontrakcije.
- Svetlija prebojenost zbog manje količine mioglobina.
- Slabije snabdevena krvlju.
- Smanjen broj mitohondrija u mišićnoj ćeliji.
- Visok sadržaj glikogena i rezervi kreatin fosfata.
- Sadrže brzo delujuću aktin-miozin ATP-azu čime se skraćuje trajanje kontrakcije i relaksacije – brza mišićna vlakna

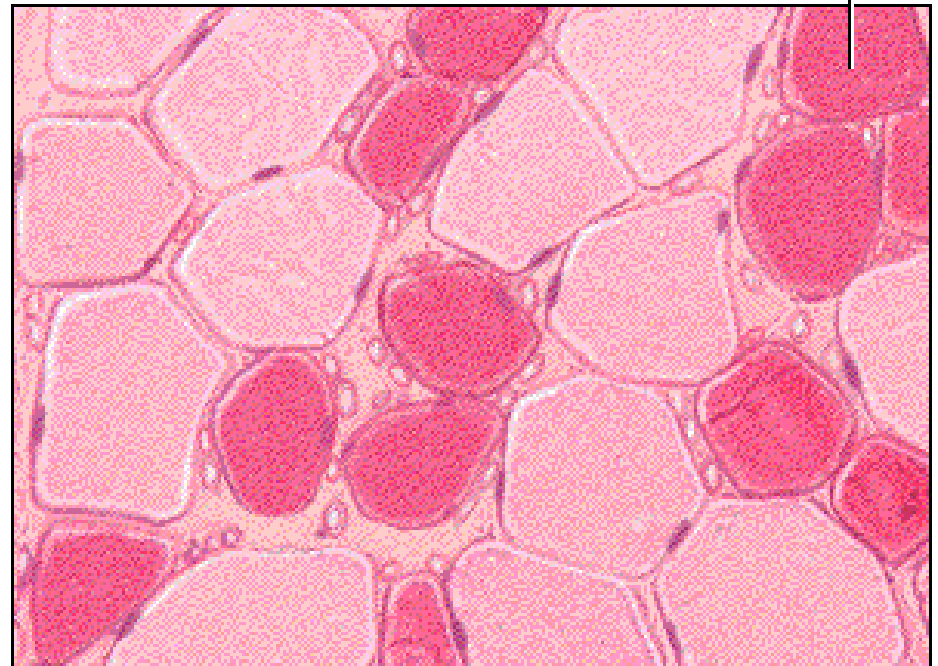
White muscle fiber (cell)

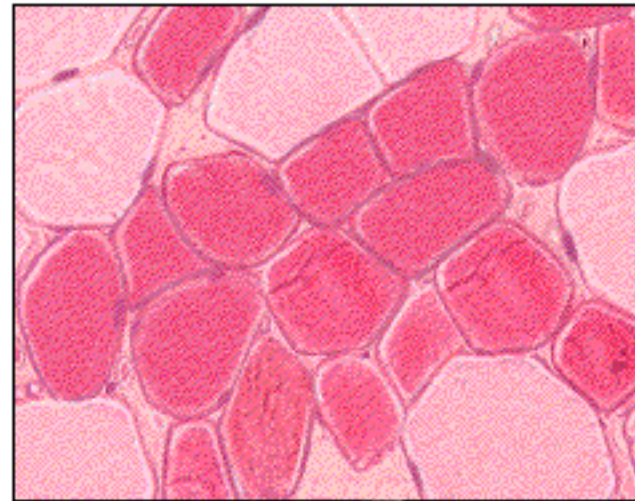
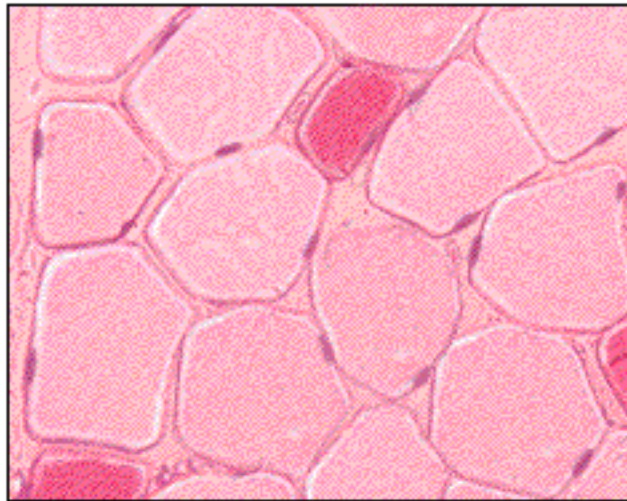

Spora mišićna vlakna

- Manja mišićna vlakna.
- Crvena prebojenost zbog prisustva mioglobina.
- Razvijen sistem krvnih sudova i kapilara.
- Znatno veći broj mitohondrija u mišićnoj ćeliji postavljenih periferno blizu kapilara
- Sadrže sporo delujuću aktin-miozin ATP-azu – spora mišićna vlakna

Red muscle fiber (cell)

- Brza mišićna vlakna – beli mišići
- Anaerobni metabolizam
- Brzo zamaranje
- Mišići važni za precizne pokrete npr. miš. pokretači oka

- Spora mišićna vlakna – crveni mišići
- Aerobni metabolizam
- Sporo zamaranje
- Mišići koji odgovaraju sporo ali sa produženom kontrakcijom

Odnos brzih i sporih mišićnih vlakana u kvadricepsu različitih sportista

	Brza vlakna	Spora vlakna
Maratonci	18	82
Plivači	26	74
Prosečan muškarac	55	45
Dizači tegova	55	45
Sprinteri	63	37
Skakači	63	37

Skeletni mišići sadrže mešavinu mišićnih vlakana različitog tipa:

- **Tip 1**
  - sporo-kontrahujuća, visok aerobni kapacitet
- **Tip 2a**
  - brzo-kontrahujuća, umeren aerobni kapacitet
- **Tip 2b**
  - brzo-kontrahujuća, nizak aerobni ali visok glikolitički kapacitet
- **Tip 2c**
  - intermitentna vlakna

Zamor

- Centralni zamor (psihički)
- Iscrpljenost energetskega sistema
- Akumulacija metaboličnih produktov
- Nervno-mišični zamor (nervnomišična spojina)